

Manifest van de Utrechtse gemeenten voor de nieuwe Staten van Utrecht

In 2010 zijn er zowel voor de gemeenteraden als de Tweede Kamer verkiezingen gehouden. Ook hebben op woensdag 2 maart 2011 verkiezingen voor de leden van Provinciale Staten plaatsgevonden. Voor de provincie Utrecht is dat een gebeurtenis van belang, niet alleen voor de inwoners van de provincie, maar zeker ook voor de gemeenten. De 26 Utrechtse gemeenten hebben immers als medeoverheid veel te maken met het provinciebestuur. De afdeling Utrecht van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten richt zich nu tot degenen die het nieuwe provinciebestuur gaan vormen, gelijk de landelijke VNG en het IPO op nationale schaal aandacht vroegen van de kabinetsformateur.

Eind 2010 heeft het bestuur van de VNG afdeling Utrecht een oproep gedaan aan alle colleges van burgemeester en wethouders om hun inbreng te leveren voor het Manifest van de Utrechtse gemeenten. Aan deze oproep heeft een aanzienlijk aantal gemeenten gehoor gegeven. De bijdragen van de colleges van deze gemeenten zijn door het bestuur van de VNG afdeling Utrecht geanalyseerd en geordend tot een aantal hoofdthema's. Op 14 februari 2011 is hierover in het provinciehuis een debat gehouden met de lijsttrekkers van de partijen die aan de provinciale Statenverkiezingen op woensdag 2 maart jl. hebben meegedaan.

Bestuurlijke samenwerking provincie en gemeenten.

Een samenwerkingsagenda tussen provincie en gemeenten was de afgelopen jaren de basis voor meer dan 200 realiseerbare afspraken waarvan er ruim 130 zijn gerealiseerd en een deel nog in uitvoering is. De 26 Utrechtse gemeenten roepen de provincie op om nu nieuwe vormen van resultaatgerichte samenwerking te faciliteren, 'Samenwerking 2.0'. De gemeenten gaan er van uit dat wederzijdse helderheid en respect over taken en bevoegdheden hiervoor een goede basis vormen. Samenwerking is overigens niet aan gemeentelijke of provinciale grenzen gebonden. De kansen om planologische en economische belangen, al of niet met een provinciegrensoverschrijdend karakter, adequaat te behartigen vragen om ruimte en ondersteuning, ook van de provincie. De diverse bestuurlijke opgaven staan voorop en niet de geografische begrenzingen.

Bij dit alles denken de gemeenten onder andere aan vraagstukken met betrekking tot mobiliteit en infrastructuur (zoals onder meer de Ring Utrecht, knooppunt Hoevelaken en de Rijnbrug bij Rhenen), bedrijventerreinen (zoals de programmatische afstemming van de te realiseren bedrijventerreinen in de regio Amersfoort) en de interprovinciale bestuurlijke samenwerking (zoals FoodValley, waar ook een relatie met de Regio Amersfoort ligt). Samenwerking kan ook de bedrijfsvoering betreffen, waarbij via efficiencyvoordelen besparingen kunnen worden gerealiseerd door de deelnemende partners.

Bestuurlijke samenwerking betekent voor de Utrechtse gemeenten het samen optrekken door provincie en gemeenten richting het rijk, zeker als het gaat om vraagstukken van verstedelijking, bereikbaarheid evenals natuur en landschap. De diversiteit van de provincie, met een sterke centrale stad als Utrecht, die als motor van de regio fungeert, en de

problematiek die verband houdt met die diversiteit, vereisen dergelijke samenwerking die op bijna alle beleidsterreinen in meer of mindere mate vorm krijgt of moet krijgen.

De samenwerking met de gemeenten, waaronder de stad Utrecht, heeft zich de afgelopen jaren positief ontwikkeld; gehoopt wordt dat deze relatie met de provincie uitgebouwd wordt.

De gemeenten wijzen in dit verband op de door Provinciale Staten op 28 juni 2010 aangenomen motie waarin Gedeputeerde Staten werd opgedragen binnen een half jaar aan Provinciale Staten voorstellen voor te leggen die beogen het bestuurlijk partnerschap met gemeenten, maatschappelijke organisaties en bedrijven structureel meer vorm en inhoud te geven en daartoe in overleg te treden met de Utrechtse gemeenten en de aangereikte ideeën een plaats te geven.

Bezuinigen bij gemeenten en provincie

De Utrechtse gemeenten zijn zonder uitzondering genoodzaakt hun begrotingen, zowel voor het komende jaar als de jaren daaropvolgend, in evenwicht te brengen en te houden. Heroverwegingen, bezuinigingen en heroriëntaties op de gemeentelijke takenpakketten staan daarom dan ook prominent op de diverse bestuurlijke agenda's. Dit vindt niet alleen zijn oorsprong in de effecten van bezuinigingen op rijksniveau door kortingen op de uitkeringen uit het Gemeentefonds, maar ook in teruglopende of wegvallende inkomsten uit grondexploitaties waardoor diverse gemeenten hard getroffen worden.

De voorgenomen decentralisatie van taken gekoppeld aan efficiencykortingen staat op gespannen voet met de toereikendheid van de financiële middelen. Dit vraagt waar het de provincie betreft om onderkenning van dat belang, evenals duidelijkheid over die taken en de bijbehorende geldstromen richting gemeenten. De gemeenten vragen de provincie om een oplossingsgerichte houding, ook waar het de positie van het rijk betreft. Het mag in relatie hiermee niet zo zijn dat kwetsbare bevolkingsgroepen of de veiligheid in het geding komen.

De gemeenten verwachten dat de effecten van stapeling van decentralisatie van taken en de mogelijke provinciale bezuinigingen goed worden afgewogen tegen de gemeentelijke belangen. De gemeenten staan daarom open voor overleg, mede om risico's en nadelen in beeld te brengen en te komen tot evenwichtige keuzes.

Kabinetsvoornemen Randstadprovincie

De Utrechtse gemeenten zien bij bestuurlijke opschaling van provincies in het algemeen eerder kansen dan bedreigingen, mits er voldoende rekening gehouden wordt met de belangen van alle betrokken gemeenten. Het is echter nog maar de vraag over welke provincie of provincies het gaat. De gemeenten staan open voor een discussie over de Noordvleugelvariant waar Utrecht, Noord Holland en Flevoland bij betrokken zijn.

Het gebied dat de Noordvleugel omvat kent voor de komende decennia een groeiopgave. Met de Ontwikkelingsvisie Noordvleugel Utrecht 2015 – 2030 is de koers ten aanzien van de verstedelijkingsopgave vastgelegd. Dit houdt ook verband met het gemeenschappelijk belang van de kwaliteit van de infrastructuur, het binnenstedelijk duurzaam en intensief ruimtegebruik en het open houden van de groenblauwe structuur buiten het stedelijk gebied. De gemeenten vragen daarom aandacht voor binnenstedelijk bouwen en wonen en de diverse implicaties daarvan.

Bestuurlijke opschaling kan leiden tot een vermindering van de 'bestuurlijke drukte'. Gelet op de huidige vraagstukken waar gemeenten mee worden geconfronteerd en die veelal ook provinciegrensoverschrijdend zijn, kan opschaling een impuls zijn voor integraliteit en naar verwachting zal bovendien de slagkracht toenemen. De Utrechtse bestuurlijke opgaven zijn omvangrijk en complex en vragen om effectief en efficiënt bestuur. Bestuurlijke drukte past daar niet bij.

Betekenis van het regeerakkoord voor de economie en andere beleidsterreinen

De Utrechtse gemeenten maken zich zorgen, omdat het er op lijkt dat vooral het beleid, maar niet de financiële middelen worden gedecentraliseerd. Dat pleit er in hun ogen niet alleen voor dat de provincie samen met de gemeenten de effecten in beeld brengt, maar ook dat deze hun beleidsinitiatieven gaan afstemmen.

Het regeerakkoord werkt door op de terreinen waar sprake is van bijzondere doeluitkeringen en decentralisatie van taken in combinatie met financiële kortingen, ook in het sociale domein. De Utrechtse gemeenten verwachten dat de provincie aandringt op helderheid en oog heeft voor de belangen van de gemeenten, zeker als blijkt dat rijks gelden niet in overeenstemming blijken te zijn met gedecentraliseerde taken. Jeugdzorg mag daarbij als sprekend voorbeeld dienen.

In de provincie spelen grote economische belangen, vandaar dat aandacht voor mobiliteit, infrastructuur en bouwopgaven zo relevant is. Draaischijf Midden Nederland is een begrip geworden, bereikbaarheid is immers een voorwaarde voor een economisch sterke regio. Graag trekken de gemeenten samen op om de OV-bereikbaarheid en de doorstroming op het hoofdwegennet in de provincie te vergroten. Daarbij vragen de gemeenten aandacht en investeringen om de verbetering van de doorstroming gepaard te laten gaan met een verbetering van kwaliteit van de leefomgeving van direct omwonenden.

Van de provincie mag een grote betrokkenheid bij investeringen in de kenniseconomie en de innovatie worden verwacht.

Aandacht is geboden voor de verhouding tussen geplande kantoorlocaties en de aanzienlijke leegstand aan kantoorruimte. Transformatie en herstructurering zijn de thema's die in samenwerking met de gemeenten om actie vragen.

Waar het gaat om bedrijventerreinen is in de provincie sprake van een aanzienlijke herstructureringsopgave. De Utrechtse gemeenten vragen de provincie de noodzaak en ambities te onderkennen en hierop in samenspraak met de gemeenten beleid te ontwikkelen en steun te bieden, ook op financieel gebied. Dit vraagt ook om een scherpere focus op de facilitering en ondersteuning van regionale economieën en kansrijke (interprovinciale) regio's.

In algemene zin zijn er op het terrein van de economie c.a. tal van dwarsverbanden te onderkennen. Dit pleit er voor die diverse beleidsterreinen vanuit een integrale visie te benaderen. De gemeenten zijn graag bereid tot een constructieve dialoog met de provincie.

Ervaringen met de nieuwe Wet ruimtelijke ordening

De Utrechtse gemeenten hebben overwegend positieve ervaringen met de nieuwe wet. Wel zijn zij van mening dat er meer duidelijkheid behoort te bestaan over de belangen, taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van provincie en gemeenten. De gemeenten hebben de indruk dat de provincie de intentie heeft goed te communiceren over het beleid, maar in de praktijk zijn nog verbeteringen mogelijk, ook in procedurele zin.

Communicatie en samenwerking tussen provincie en gemeenten zijn gebaat bij heldere keuzes of keuzevraagstukken. Deze moeten hun weerslag vinden in de provinciale en gemeentelijke structuurvisies.

De Utrechtse gemeenten opteren voor een evaluatie van de uitvoering van de wet om te bezien of de boogde resultaten en werkwijzen voldoen aan de verwachtingen.

Gerelateerd aan de ruimtelijke wet- en regelgeving is de vorming van de RUD, de Regionale Uitvoeringsdienst. De vorming van deze dienst blijft voor de gemeenten een onderwerp dat zij nauwgezet volgen, zeker ook voor wat betreft de financiële aspecten.

Structuurvisie van de provincie, mede in relatie tot krimp en groei

De Utrechtse gemeenten verwachten van de provincie ruime aandacht voor dit onderwerp, onder meer vanuit het belang van het lokale voorzieningenniveau en de

ontwikkelingsmogelijkheden binnen de te stellen contouren. De provincie Utrecht biedt een gevarieerd beeld waar het krimp en groei betreft. Dat verplicht de provincie de gemeenten goed te faciliteren als het gaat om woningbouw en de daarbij horende randvoorwaarden. Gemeenten spelen daar graag op in.

De structuurvisie zal ruime aandacht moeten besteden aan de uiteenlopende belangen van de Utrechtse gemeenten zoals de ruimteproblematiek, het openbaar vervoer met inbegrip van de OV-knooppunten, de ontwikkeling en herstructurering van kantoor- en bedrijfslocaties, de infrastructuur en het oplossen van verkeerscongesties.

De structuurvisie kan voortbouwen op de koers zoals deze gedeeltelijk al bepaald is. Dat betreft bijvoorbeeld de Ontwikkelingsvisie NV Utrecht en de hoofdpogaven die daaruit volgen zoals binnenstedelijke bouw, bereikbaarheid en de ontwikkeling van groen.

De landschappelijke belangen mogen in de structuurvisie zeker niet onderbelicht blijven. Daarbij gaat het niet alleen om de kwetsbare relatie tussen waardevolle landschappen en de agrarische sector. Dat impliceert aandacht voor agrarische ondernemers die zich willen ontwikkelen en tegelijkertijd voor vrijkomende agrarische bebouwing, functiewijziging en recreatieontwikkeling. De versterking van duurzame recreatie en toerisme vraagt veel aandacht van de provincie. De Ecologische Hoofdstructuur is hierbij naar de mening van de gemeenten een extra aandachtspunt. Daarbij gaat het zowel om de financiële middelen als de gewenste duidelijkheid ten aanzien van de plannen en de voortgang daarvan.

Voor een goede uitvoerbare visie is het van belang dat alle betrokken partijen, gemeenten en samenwerkingsverbanden, actief worden betrokken bij de totstandkoming van de visie.

Jeugdzorg

De Utrechtse gemeenten maken zich grote zorgen over dit onderwerp dat geen zorgenkind van de gemeenten mag worden. De zorgen spitsen zich vooral toe op de financiële implicaties die met de voorgenomen taakoverdracht gepaard gaan. De financiële middelen behoren toereikend te zijn. De gemeenten hopen dat de provincie gezamenlijk met hen zoekt, binnen de randvoorwaarden en de door het rijk aan de jeugdzorg te stellen eisen, naar mogelijkheden om die eisen en voorwaarden positief te beïnvloeden. Zij hopen dat de provincie naar condities zoekt om de overgehevelde taken uit te voeren op een adequaat gemeentelijk niveau.

Het tempo van een zorgvuldige taakoverdracht is voor de Utrechtse gemeenten een aandachtspunt van belang. Zo ook dat de provincie in goed overleg met de gemeenten de overdracht faciliteert, niet alleen qua proces en beleid, maar tevens inhoudelijk met de overdracht van kennis en kunde. Het onderwerp 'jeugdzorg' is dusdanig complex en belangrijk dat dit nauwelijks toelichting nodig heeft.

Het belang van duurzaamheid als kapstok van beleid

Voor de Utrechtse gemeenten is het vanzelfsprekend dat waar mogelijk het provinciale en gemeentelijke beleid op het gebied van duurzaamheid onderling wordt afgestemd, een en ander mede gericht op synergie. Duurzaamheid is een breed maatschappelijk onderwerp dat binnen gemeenten aan belang en aandacht wint. Gemeenten onderkennen ook dat duurzaamheid raakt aan vele beleidsterreinen, bijvoorbeeld de innovatieve economie, bereikbaarheid, mobiliteit (openbaar vervoer en aandacht voor de fiets), bouwen en klimaat- en energiebeleid. Daarmee is duurzaamheid beleidsmatig gezien een verbindende factor. De verdere uitvoering en uitbouw van de agenda Utrecht 2040 is dan ook een relevant punt. Dit project heeft immers betrekking op burgers, maatschappelijke organisaties, instellingen en bedrijven evenals overheden. Daarom pleiten de gemeenten er voor om gezamenlijk met de provincie aan lokale en regionale ambities te werken. Het waarmaken van de ambities in de volle breedte vraagt van de provincie het bieden van ruimte, ook in financiële zin. De provincie heeft in de ogen van de gemeenten naast een faciliterende rol een toegevoegde waarde als stimulator, aanjager en soms handhaver.